

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 р.

м. Київ, Україна

СТАН І ПРОБЛЕМИ ЛІСОРозВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ

С.П. Распоніна, доктор сільськогосподарських наук,

М.М. Ведмідь, Ю.М. Біла, В.В. Горюшко,

кандидати сільськогосподарських наук

*Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків, Україна*

Україна володіє величезним резервом родючих ґрунтів (8% світових запасів чорноземів), водночас, понад 1,1 млн га її земель тією чи іншою мірою деградовано. Такі масштабні обсяги деградаційних процесів обумовлені найвищим у світі (близько 57%) рівнем розораності її території. Проблема деградації ґрунтів визнана на державному рівні і в 2016 р. було затверджено Національний план дій по боротьбі з деградацією і опустелюванням земель. Фактичний рівень лісистості України становить 15,9%. Найдієвішим засобом запобігання деградації ґрунтів є оптимізація співвідношення ріллі й екологічно стабілізуючих угідь, яка досягається шляхом вилучення з обробітку деградованих і малопродуктивних земель із наступною їх трансформацією у лісові та кормові угіддя. За оцінками фахівців, вилучення потребує від 6,5 до 10 млн га ріллі.

Згідно із чинними нормативами, оптимальна лісистість території України має становити 20%. Для цього необхідно додатково створити лісові насадження на площі близько 3 млн га. Збільшення лісистості території держави шляхом розширення робіт з лісорозведення є одним із пріоритетних завдань «Стратегії реформування лісового господарства України на період до 2022 року». Згідно з даними Державного агентства лісових ресурсів України, упродовж 2010–2014 рр. лісогосподарськими підприємствами під заліснення було прийнято близько 210 тис. га деградованих та малопродуктивних земель, зокрема у Поліссі – 4981,9 га, Лісостепу – 13540,5 га, Степу – 190931,9, у Карпатах – 578,6 га. У структурі цих земель переважають пасовища (38%) та кам'яністі землі (25%). Переважна частка (91%) земель передана держлісгоспам степового регіону у рамках виконання Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2015 рр. Унаслідок низки причин, насамперед через недофінансування, складності процедури прийняття земель під заліснення, зазначена Програма була реалізована частково.

Станом на 01.01.19 р. площа прийнятих, але незаліснених земель становить 44777 га. Основна їх частина – 43382 га (96,9%), приходить на лісгоспи степової зони: Одеського ОУЛМГ – 12710 га (29,3%), Луганського – 12674 (29,2), Херсонського 6272 (14,5), Запорізького 4801 (11,1), Миколаївського 3709 (8,6), Кіровоградського 2179 (5,0), Донецького 785 (1,8), Дніпропетровського 252 га (0,6%). У Поліссі та Лісостепу площа таких земель становить 216 га (0,5%) та 1158 га (2,6%) відповідно.

Створення лісів у степових умовах як під час їх відновлення, так і тим більше лісорозведення, є значною проблемою. Так, упродовж останніх трьох років (2016–2018) середнє значення фактичної приживлюваності 1–3-х річних лісових культур при лісовідновленні становить 66,4% (за нормативної 71,7%), а при лісорозведенні знижується до 60,9 (70,1%). Ще більш актуальною проблемою є збереженість культур. Станом на 01.01.2018 р. загинуло 996 га лісових культур попередніх років створення, з них 610 га (тобто 61,2%) на прийнятих землях. Особливо складною щодо збереженості лісових культур є ситуація на підприємствах степової зони. Основною причиною загибелі культур є посуха (66,3% від загальної площі загиблих культур). Іншою вагомою проблемою створення лісів на землях, переданих під заліснення, є оформлення прав власності на земельні ділянки. Станом на 01.01.2019 р. права на 17,6 тис. га таких ділянок узаконені, решта – 27213 га потребує оформлення.

Важливим питанням під час планування та створення лісових насаджень на деградованих та малопродуктивних землях, з огляду на те, що вони не були зайняті лісовою рослинністю, а також на значну строкатість рівня їх родючості, є надання об'єктивної оцінки їх лісорослинного потенціалу й загалом рівня лісопридатності. Основою для цієї оцінки має бути синтез двох методологічних підходів – лісотипологічного, як провідного методу оцінювання потенціалу ґрунтів і місцезростань, та прямих ґрунтових досліджень. Саме такий підхід дозволив нам розробити методику визначення придатності ґрунтів для лісорозведення та пакети маркерів лісотипологічної оцінки деяких груп малопродуктивних земель (2017), використання якого надає можливість визначити доцільність лісорозведення, підвищити його ефективність та сприятиме доведенню лісистості території країни до оптимальної.